

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . 10 lei
În străinătate 12 »

SERBĂRILE PENTRU SCHILLER

Întreg neamul german a pomenit printr' o măreață serbare, care s'a întins, se poate zice, de la un capăt al Europei la cellalt, a încălzit o parte din America nouă și a găsit răsunset în atâtea puncte din alte continente — deci o serbare universal-germanică —, ziua cînd a murit Schiller, în mijlocul activității sale producătoare, într' o epocă de maturitate bucuroasă, bogată în idei nouă și în planuri înalte. Dintre cîte popoare trăiesc pe lume, nu e unul care să aibă o viață mai armonică, mai echilibrată, și printr'aceia că curentul spre bunurile materiale ale vieții e la dînsul totdeauna precumpănit de iubirea statornică, în forme necontenit nouă, pentru ideal: pentru adevărul cutegării, pentru elaborarea științei, pentru îndeplinirea frumuseții. Aici nu e ca în America de Nord, unde un biet suflet de împrumut tremură ticălos într'un uriaș trup, care se luptă pentru tot mai multă hrană. Nu e iarăși ca în cutare Spanie decăzută, unde focul sălbatec pentru ideale moarte, sau care nu se vor atinge nici-odată, mistuie tot mai mult o carne săracă. În clipa cînd bate mai puternic inima de fier a industriei, a negoțului german, cînd, după produsele slabe ale literaturii, dacă nu și ale artei de astăzi, mulți ar putea crede — și atîția se grăbesc să și proclame — că s'a dus pentru totdeauna dulcea fecioară Germania cu umezii ochi albaștri și părul bălaiu îmbălsămat de toate florile primăverii, — în acea clipă Germania cea mare, întinsă cu mult și peste hotarele largi ale Împărăției, uită grijile aspre și lupta necruțătoare și, întinerind, par'că, cu o sută de ani, simțindu-se ca în vremile blînde, de prietenie și filosofie umanitară, ale lui Schiller, încunjură acest mormînt, care e, ca toate mormintele oamenilor mari, și un altar.

Frumoasă privesc, care pe unii îi va îndemna să facă și ei tot astfel, iar pe alții — nu se apropie oare serbarea lui Vasile Alecsandri, n'a trecut oare, destul de ștearsă, cit privește pe orășeni, pomenirea lui Ștefan-Vodă cel Mare? —, pe alții îi va umplea de părerea de

rău că nu pot face tot așa, fie și în măsura restrînsă a unei puteri mai mici.

* * *

Cu prilejul acestei serbări s'a scris o sumedenie de articole, s'a u dezgropat și împărtășit publicului biografii, chipuri de rude uitate ale poetului — multora li va-fi fost jale că nu pot publica și chipurile autentice ale bucătăreselor lui Schiller —, s'a u făcut ediții nouă, la înălțimea criticei de astăzi, în același timp și tipărituri frumoase și cărți așa de ieftene, apărînd și în fascicule, pentru mai multa ușurință a cumpărătorilor, în cît ele s'ar putea găsi în casele celor mai umili dintre cetitori, orașele mari și mici — numai în Rădăuții Bucovinei, astăzi un «Radautz» evreo-germanic, un venerabil habotnic din Consiliul comunal n'a vrut să voteze pentru serbarea lui Schiller, fiindcă: «Îl cunosc, mă rog, pe dînsul? Mi-a făcut el o vizită?» —, editorii societățile a u lucrat pe întrecutele pentru a se glorifica după cuviință «marele German».

Și aici vine întrebarea: ce fel de «mare German» a fost Schiller? Ceia ce înseamnă: întru cît merită el ca poporul său să fi trăit cîteva zile supt raza, întinerită, strălucitoare, a stelei sale?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Două feluri de spirite nu s'a u încălzit nici acum de numele și amintirea lui Schiller. Spuind care sînt ele, se vede lesne ce a fost el.

Înainte de toate, nu-l iubesc și nu l-a u iubit, de vre-o jumătate de veac încoace, scriitorii Germaniei nouă, cu poeții în frunte. Ei sînt, de atunci înainte, oamenii artei, preoții Frumosului, ai frumuseții care se chibzuiește, se pregătește și, cînd apare, nu îngăduie nimic lîngă dînsa. Dacă a u nevoie de un înaintaș, ei îl caută sus de tot, în marele, în luminosul Olimp rece, unde tronează pe un Scaun de diamant, zeu cu stăpînirea fără de margini în loc și timp, Goethe, «Schiller și Goethe», mormăie autorii de manuale, în stupidatea tradițională a meșteșugului lor. De ce «Schiller și Goethe»? Unul ajunge pentru un urmaș oricît de mare. Acest adevărat părinte a atins toate coardele lirei veșnice și nu s'a coborît să zbirnie strunele din mațe de oaie, pe care cîntă, la bucuriile și durerile oamenilor, poezii-lăutari. Schiller a fost întru cîtva dintre aceștia. Oricît a făcut filosofie estetică, oricît a dezbătut principii cu Goethe, oricît a asudat în baia de abur a metafisicei, el a rămas visătorul, idealistul din specia pe care Napoleon I-u, un Goethe al cuceririlor, a înfiert-o «ideologii»; el a murit umanitarul cu ochii în lacrimi. Pentru acel sfîrșit al veacului al XVIII-lea și al vechiului regim, în care aleși vîrsa u lacrimi

de apă dulce, care nu înroșesc ochii, nebănuind că așteaptă la ușă vremea plinsetelor de sînge, — el era omul *chemat* și care venise la ceasul lui. Primind de la Gœthe cel tînăr revolta, sorbind în el toată compătimirea, cam pregătită și ușurată, a saloanelor, a cercurilor de «prieteni», a cugetătorilor asupra «mecanismului de Stat», distilînd dintr'însa un nectar de dulce adormire visătoare, el a fost recunoscut îndată, iubit foarte mult și plîns amar, la moartea-î înaintea de timp.

Veni însă îndată epoca de bronz, în care și el trăi zece ani și mai bine din scurta lui viață. În zgomotul sălbatec al armelor învălmășite, i se păru însă că aude zurnăiala triumfătoare a lanțurilor care cad și el voi să creadă că groparii ce lucrau pe urma bătăliilor celor mari nu fac decît să sape la temelii statuii nouă a libertăți. Ceî ce luptău însă, credeau altfel.

Alți tineri veniră însă la rîndul lor, cu altă primăvară a oamenilor, după ce acum barbarii trecuseră, și ei își găsiră destulă umbră supt ramurile ocrotitoare ale poeziei lui Schiller. Apoi iarăși frămîntările unei vremi nouă. Și tot așa se merse, pacea visătoare înlocuind încrucișarea armelor; până ce la urmă nu se mai găsiră tineri pentru Schiller, bunî tineri cu inima podidind de iubire, cu gîndul pierdut în smirna albăstrie a visurilor, ci tineri atleți ce se încingeau pentru întăiele lupte.

Ceî ce se războiesc astăzi pentru dreptate au altă temelie a credinții lor și întrebunțează alte mijloace de izbîndă. Acel cîntec frumos e prea depărtat de dinșii.

*

Dar toți acei cari înțeleg că o stare de spirite pregătește pe alta, nu pot face nedreptate *tîndrului* Schiller, așa de bătrîn astăzi. Iar în abstracțiile lui blinde, și alții decît adolescenții pot să găsească un adăpost și o mîngiere.

N. IORGA.

FURTUNA

E pace'n suflet de păstor
 Și de la cîmp adie-un vînt,
 Albastru-î cerul fără nor,
 Și-un cînt de pasăre pribeag
 Răsună'n codru-așa de drag:
 E pace pe pămînt.

Supt cer, în munți, s'a pomenit
 Cu fluierul și'n jur cu cîni,
 Și toate'n munte le-a'ndrăgit.
 I-î dragă turma, codrul drag
 Și fluierul atit de drag
 Că nu-l lasă din mină.

Suspînul doinei revărsat
 Din fluier curge peste văi,
 Zvonind un dor nemîngîiat,
 Iar oile tăcute-aleg
 Din firul erbei și culeg,
 Păzite de dulăi.

Supt soare cald, în ploii și'n vînt
 Îl are ceru'n seama lui,
 Și, cite zile'n vară sint,
 El n'are gînd întunecat,
 Și'n munți se simte împăcat
 În veci cu doina lui.

În zare-acuma nori se strîng
 Pe muchea codrilor bătrîni,
 Apoi încep de se răsfrîng
 Cu gînd vrăjmaș, întunecat:
 Se'ntind pe cer în lung și'n lat,
 Din zări în zări stăpînî.

Se prind în vîiet frămîntați,
 Se'nvîrt în loc și se izbesc,
 Și tunete desprînd turbați;
 Iar codrii gem în lung și'n larg,
 Copaci bătrîni se rup, se sparg,
 Și'n văi se prăvălesc.

Iar cerurile limbă n'au
 Mai strașnică, și nu e vînt
 Cu-așa minie, și se dau
 Izbind în văi și'n muchi izbind
 Si frunza'n codri răscolind,
 Și groază-î pe pămînt.

Iar tînetele'n cer vuiesc
 Și se rostogolesc pe nori :
 Detună lung și scurt trăsnesc.
 Se'nchide cerul: nori s'adun',
 Se prind, se sparg și se răzbun'
 Prin codri vuitori.

Apoi în ropot ape curg
 Și se revarsă pe pămînt,
 Și curg vuind, vărsate curg,
 Iar codri'n gemăt lung vuiesc,
 Plecați, se frîng, se'mpleticesc
 Cum vrea hainul vînt.

Ca stane'n codru'mmărmuriți
 Stă turmă'ntreagă și păstor
 Supt gluga-î; ciniî, pironiți
 Cu ochiî, staî în jurul lui;
 E trăsnet, dar ciobanul nu-î
 De trăsnet pëitor!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și iar din cînd în cînd se sparg
 Și se răpăd trăsniți din slăvi,
 Umplînd întinsu'n lung și'n larg,
 Și rugî de foc în trăsnet cad,
 Tăind văzduhu'n roșu vad,
 Pe creste de dumbrăvi.

Purtînd prin slăvi secații nori,
 Acuma vîntu-î domolit,
 Și-ale luminiî mîndre zori
 Se vād în pete de senin.
 S'a dus furtun'acum, amin!
 E cerul curătit.

Iar turma'ncet pe vale'n jos,
 La strungă s'a pornit pascănd;
 Păstoru-și fac'evlavios
 O cruce, capul dezvelînd,
 Iar cini'n vesel joc se prind
 În juru-î alergînd.

E pace'n suflet de păstor
 Și nu șoptește nici-un vint,
 Albastru-î cerul fără nori.
 Și-un cînt de pasăre pribeag
 Răsună'n codru-așa de drag :
 E pace pe pămînt !

ROMULUS CIOFLEC.

MAI TARE CA IUBIREA

— Sfirșit —

Hamalul stă să-și iea bacșisul și întinde spre Sonia o mînă murdară, dar fără bătătură și cu unghiile foarte îngrijite. Văzînd gestul hamalului, Alexandru are o revelație: e «omul cărunt» din salonul de așteptare.

Tinărul simte cum sudorii i se ivesc pe frunte: ghicește că ăsta e un dușman, și parcă-î vine să sară de gîtul hamalului, să-l ucidă; dar astea sînt numai în sufletul lui; nimic nu i se tradează pe față. Alexandru scoate o țigară și întreabă politicos dacă-î e permis să fumeze. Sonia dă din cap. Hamalul și-a primit plata și iese în coridor. Sonia iea loc și-și așază lucrurile. Dar Alexandru, privind afară pe geam, vede hămalul coborîndu-se, intrînd în localul de poliție al vămii; și după cîteva secunde îl vede iar ieșind îmbrăcat bine, avînd o burtă mare și înfățișarea unui negustor simplu.

Pe peron stă Galaction Petrovici, impasibil ca și cînd n'ar fi văzut pe hamal, nici pe Sonia, și nici cînd a ieșit transformat din birou.

Sonia are în mînă o hîrtie, o desface, ridică voaleta, zîmbește întăiu lui Alexandru și cetește pentru sine: «Sintem supraveghiați. Toate sînt în vagonul de lux de lingă mașină. Dacă nu voinți reuși *ea*, să depui *tu* pachetul, cum am vorbit»... E scrisul lui Galaction, dar așa de inform, încît se vede că a scris fără a privi; a scris în buzunar, hîrtia i-a fost dată de către Petrovici în momentul cînd ea rămăsese în urma «hamalului».

— Vezi de ce cinste mare mă bucur eû în Rusia? zise Sonia. «Știi cine a fost hamalul mieu?»

— Mi se pare că are ochii «omului» din sala de așteptare.

— «Da», zise Sonia, «ăsta e unul din șefii poliției secrete».

— «Poate să semene», — zise Alexandru ca să o liniștească puțin.

Drept orice răspuns, Sonia își desface pălăria și, de supt căptușeală, scoate o serie de fotografii suptiri și-î arată, pe una din ele, chipul, exact colorat, al hamalului; și, de desupt, scris cu litere cetețe: «Șeful Poliției secrete, secția...» Restul e cam șters.

— Într'adevăr, dacă-î așa, onoarea este mare, și de sigur că ar fi fost preferabil să te scutească de ea, zise Alexandru cercînd să glumească. — Nu

e tocmai plăcut serviciul ce poate face un astfel de om. Tare mi-e teamă să nu aibă gânduri rele asupra libertății tale».

— «O, fii sigur, dragă Alexey, că nu mai are mult timp de făcut rău. Până la stația viitoare de sigur că vom afla că a murit sau nici mult nu-î va lipsi.

— «Dar, dragă Sonio, vorbești așa de liniștită de uciderea unui om, ca și când ar fi ceva natural. Nu ai ideie cât de straniu îmi par astfel de cuvinte, mai ales în gura unei fete, în gura unei ființe așa de gingașe ca tine».

— «O, o, o! nu mă măguli. E «straniu» la *voș*. La noi e logic și se impune să ucizi un cîine turbat. Și apoi un cîine turbat poate nenoroci numai zece, douăzeci de inși, pe cînd ăsta a nenorocit cu miile... Aci în Rusia sîntem ca într'o capcană, din care nu poți scăpa nici chiar ucizînd pe cei ce te prind în cursă. O singură scăpare, sau *tărie*, are omul curajos: să-și vîndă viața cît mai scump... Ah! fiindcă vine vorba, Galaction îmi spune în biletul lui să «depun» pachetul undeva: te rog să-l scoți să mi-l dai.

Pe cînd Alexandru executa dorința ei, Sonia vrea să-și pună pălăria din nou, dar o suviță de păr se desprinde, și fata e nevoită să-și desfacă cocul, și de-odată i se rostogolesc valurile de mătăasă peste umeri... E așa o bogăție de aur părul ăsta, încît Alexandru rămîne cu pachetul Soniei în mîină, în admirație. Sonia iea pachetul, îl pune între dînsa și geamăntan și îl acopere cu pelerina. Acuma observă Alexandru că pelerina are două fețe deosebite.

Fără pelerină, corpul ei arată și mai mlădios, mișcărilor ei sînt mult mai grațioase.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar părul ăsta face să iasă și mai în relief frumuseța ei extraordinară, și ochii ei zimbori, negri, mari, adînci, fac pe Alexandru să o privească cu nesaț.

Sonia îi zîmbește, și zice:

— «Ce, te uii la părul mieu? Îți place? Așa-î că nu-î urit? Șezi să mai vorbim...»

Alexandru se așează lângă Sonia, privind-o necontenit, și o umbră de tristețe trece peste obrazul lui frumos.

— «De ce te întristezi, Alexey dragă?» îl întrebă ea cu iubire, mîngîindu-l cu o mîină.

— «Mă întristez, fără să vreau: parcă am o presimțire că o... nenorocire ne așteaptă.

— «Ei ce nenorocire să ne aștepte... nu-ți face gânduri negre. Dacă va fi nevoie să depun pachetul ăsta, îl voi depune, dacă nu, nu, și atîta! Apoi vom trăi cum zici tu. Te rog însă, până la sosirea noastră în Moscova, să nu cerci măcar a mă împiedeca de la executarea vre unei dorințe, să mi te supui mie, după cum eu mă voi supune ție de îndată ce ne vom căsători. Cred că ne vom despărți pentru scurt timp. A, a! nu protesta! De pe acuma începi să nu te supui?... Zici că mă iubești, să nu mă mai contrazici, mă rog. Vrei? așa... bine! Ne-am înțeles. Ești așa de cuminte: meriți să te sărut. Vino mai aproape».

Sonia atrage capul lui Alexandru și îl sărută, apoi îl privește din nou cu

o duioșie așa de gingașă, încît el parcă simte inima topindu-i-se în piept de fericire.

* * *

Din trenul oprit se răpède un impieगत în stație și imediat iese cu altul care duce niște lanțuri cu cătușele lor. Sonia privește prin geam și vede cum Galaction Petrovici este adus legat pînă la peron, cum, îndată ce iese omul cu lanțurile, vine un altul cu niște chei și încătușează pe tînărul student. Sonia, ca să nu-î vadă Alexandru paliditatea, își lasă voaleta, și după ce a văzut că «prietenu» e dus în direcția mașinei, își reia locul. Fata se gîndește că s'a împlinit prevederea studentului și că el este pierdut; că acuma începe rolul ei, și inima i se strînge de durere la gîndul că trebuie să-și lase fericirea abia întrevăzută, că se desparte de logodnicul ei. Cel mult un șfert de ceas desparte stația asta de cea următoare. Îi rămîn numai aceste minute ca să vorbească cu Alexandru, și nu știe cum să înceapă, cum să facă spre a nu-și trăda emoția și a nu-l lăsa să bănuiască despărțirea asta veșnică.... Îl privește prin voal, îl vede așa de frumos, cu privirea leală, cum o privește cu iubire nemărginită, și inima ei parcă se umple de lacrimi; parcă-i vine să-l ia de gît și să-l acopere de sărutări, să-l strîngă la piept, și să izbucnească în plîns... Ea cearcă să se stăpînească, și reușește. Trenul pornește, și Sonia tocmai vrea să zică ceva, cînd intră în compartiment un negustor, cu niște ochelari negri bombati, și cu o mîină legată ca pe urma unei răni; el salută și se instalează în colțul opus celui în care șade Sonia. Tînăra îl privește și simte cum supt voal îngălbenește ușor; negustorul este polițistul care o urmărește de atîta timp. Fata se hotărăște brusc, și începe în franțuzește să vorbească cu Alexandru. Dar ea are același accent de parisiană, ca și în sala de așteptare, cînd zice:

— «Închipuie-ți, domnule Ștefănescu, că individul cel care a intrat în salonul de așteptare, unde ne-am întîlnit, și apoi ne-a spionat, mi-a servit de hamal, și mi-a desfăcut geamantanul, și chiar mi-a umblat prin el, desfăcînd toate cu o *experiență rară*.

Alexandru după accentul parisian pricepe că străinul e cineva primejdios, și se miră că Sonia este atît de imprudentă, dar, hotări să nu discute faptele ei, nici nu o mai privește macar interogativ, ci se mulțamește să zică:

— «Oamenii răi se găsesc pe toate căile.»

— «Și» — zise Sonia, scoțînd din buzunar fotografia polițistului, — închipuie-ți ce prost este, și cum s'a dat de gol: uite că și-a pierdut și fotografia cînd a trecut pe aci să mă spioneze. În viața mea n'am văzut așa polițist idiot: acuma ar mai lipsi să se instaleze în compartimentul alăturat ca să știu că mă spionează în lege, ca și cînd cine știe ce criminală aș fi. În prosția lui, lasă pe hoți și pungăși să comită crime, și se ține după o biată fată cinstită! Nu crezi, ca mine, că astfel de oameni sînt puțin inteligenți?

Omul din colț tace și înghite, ca și cînd n'ar fi vorba de el și n'ar înțelege franțuzește, dar, cînd aude că e vorba de o fotografie, ochii lui străpung prin

ochelari spre hirtia ce ține fata în mână, și abia își poate ascunde curiositatea. Sonia însă, dîndu-și aerul că vrea să arate fotografia lui Alexandru, se face că o scapă, și-i dă drumul în direcția negustorului. Acesta se răpède, ca din politeță, să o ridice, aruncă privirea pe ea, o vede, holbează ochii supt ochelari de mirare, și de ciudă uită aproape să o dea; dar își revine în fire. Toate astea în spațiul unei secunde, și, cînd el redă fetei fotografia, abia o ușoară tremurătură a minii lui tradează furia care-l zguduie.

Sonia vede, după tremurarea asta, că a lovit drept, și, ca să fie măsura plină, pe cînd primește fotografia înapoi, zice, cu o politeță de toată gingășia, în limba franceză:

— Vă mulțumesc, sînteți foarte amabil, — apoi, cu un suris în care se vede o fină ironie, adaogă: — nu cumva cunoașteți pe domnul acesta...

— «Nu... nu, nu, nu cunosc» — biuguiește polițistul, făcîndu-se roșu până supt ochelari.

— «Nuu?» — zise Sonia, cu aierul cel mai candid din lume. «E foarte curios, vă seamănă așa de mult, încît, dacă n'ați avea ochelari, aș crede că Dv. sînteți, — cel puțin frate cu acest domn?»...

— «Vă înșelați, domnișoară», zise străinul, ghicind ironia: și, sculîndu-se, plecă, dîndu-și un aer demn.

S'a săturat, se vede, căci trece prin cîteva vagoane și se oprește în vagonul cel de lux, unde dă ordin cîtorva inși să supravegheze până la Moscova «fata cea frumoasă» din clasa a doua, ca să nu dispară.

* * *

Sonia, după plecarea străinului, e gata să izbucnească în ris, dar fața îngrijată a lui Alexandru o oprește. Ea îl întreabă de cauza tristeței. Tînărul o comparase în gînd cu un jucător de sorți care-și dă «regina» pentru a cîștiga partida, trăgînd pe jucător în direcția vroită. La întrebarea ei, el mărturisește că are mari temeri ca «omul» să nu se fi simțit jiguit și să nu pregătească la Moscova ceva rău.

Dar ea-l liniștește, zicînd:

— De sigur că mă iea drept o Parisiană, pentru că numai o străină poate avea îndrăzneala de a-și bate joc de un șef de poliție secretă. Cel puțin sînt sigură că nu mă va mai plictisi. De aceia l-am luat așa în primire, ca să scăpăm de el; căci, nu știți, dragă, am o mulțime de lucruri să-ți spun ție, de oarece trebuie să mă dau jos ca să îndeplinesc o comisiune. Știi locul nostru de întîlnire? Nu uita... Fii sigur că voi căuta să ajung cît mai răpede, fiindcă, vezi, nici nu m'am despărțit încă, și parcă doresc să te revăd... Nu-î așa că ai să duci mamei mele geamantanul meu? Poftim și cheița: să nu o pierzi...

— Serios te dai jos, Sonio dragă? întrebă Alexandru neliniștit.

— Da, dragă Alexey. Te rog însă mult să nu obiectezi nimic: trebuie să ne despărțim ca doi bunți prieteni. Să vedem cite ceasuri sunt. Ah! măi

avem cinci minute. Ei, fiindcă o să ne despărțim curînd, am să te rog să fii cumințe..., să mă iubești cu tot sufletul..., să nu mă uiți.

— Vai, Sonio... cum vorbești! Dar nu se poate să plecî; nu te las.

— Aș vrea să nu mă lași! Dar *trebuie*. Te rog să nu te opui. Mai bine decît să pierdem vremea vorbind așa, sărută-mă odată... Încă odată... Așa: acum să te sărut și eu: apleacă-te! Ah, ce dulce! mai, mai odată... ce dulce... Aaa, mă rog, să știi că nu e voie să plîngi!.. Na!.. vreați să-ți interziec plînsul și nite nu te mai văd de lacrimile mele... De ce plîngi?!

— Nu știi, Sonio dragă, dar mi-e inima așa de plină... așa de grea...

— Știi, căci și mie mi-e așa de grea, par'că ar fi un burete mare plin cu lacrimi, și... buretele ăsta mi se urcă, urcă în piept, pînă la gît... Să nu rizi, fiindcă plîng... Căci mi se pare ca și cînd ne-am despărțit pe veci..., zise Sonia suspinînd.

Fata se scoală și privește afară prin geam ca să nu i se vadă ochii. Alexandru se ridică și s'apropie de ea: tînăra îl apucă cu mîna pe după gît și-și ascunde capul la pieptul lui. Cu încetul, ridică fruntea ca să-l vadă, și amîndoî se privesc în ochi prin pînza de lacrimi ce li acopere aproape vederea. Sonia-și aduce aminte de ceva; șoptește: «medalionul», apoi se desface iute la piept, și se roșește ușor cînd i se vede pelița albă a sînuului. Ea scoate un medalion atîrnat de un șiret de mătasă; se descheie pînă sus la bărbie ca să-l poată scoate de după gît...

Medalionul are de-asupra o cruciță și pe o parte e chipul mamei, pe altul al ei, la vîrsta de cinspre-zece ani. Sonia sărută crucița și cele două fotografii și ridică lăntșorul, să-l treacă după gîtul lui Alexandru.

— Apleacă-te, dragă Alexey.

El se aplecă puțin, dar ajunge cu capul în dreptul pieptului deschis, și, la vederea sînilor albi, catifelăți de albi ce sînt, îl cuprinde o ameteală, îi vine să sărute pieptul, gîtul, toată comoara asta de frumuseță sculpturală, și un fel de delir de voluptate îl zguduie cu atîta putere, încît parcă i se pune un vâl pe minte. El depune o sărutare fierbinte pe pieptul ei.

Sonia tresare ușor și face o mișcare ca să-i depărteze, dar, în loc să-l respingă, îl strînge la piept, îl sărută pe cap, îl apucă de tîmple, îl ridică pînă ce buzele lui ajung la gura ei, și-l sărută, îl sărută cu o patimă de care nici nu-și dă seama. Îl strînge la piept, cu mișcări violente, și-l sărută, gata să muște din obrazul lui. Pieptul ei începe să zvîcnească, respirația ei se iuțește, suspinele i se grămădesc în gît, și un plîns cu suspine rupte, un plîns zguduitor, de violent ce este, îi zvîcnește tot corpul.

Plînsul fetei aduce în fire pe Alexandru: el înțelege cu cită patimă e iubit și, la vederea lacrimelor ei, face o sforțare ca să-și păstreze cumpătul: se vede că are respirația grea, și se simte îngălbenit supt puterea zguduirii de emoție. Fata l-a apucat de gît, și acuma plînge ca un copil atîrnat de gîtul părintelui său. Ea e gata să cadă, de tare ce a slăbit-o izbucnirea asta pătimașă.

Alexandru o reține în brațe, o așează pe locul ei, și o încheie.

Sonia zice zîmbind printre lacrimi:

— «Sărută și tu medalionul»...

Alexandru-l sărută pe amândouă părțile și îl viră pe lingă guler în sin. El cearcă să facă despărțirea mai puțin dureroasă, și de aceia zice:

— Mă lași să-ți spun ceva la ureche?

— Spune, zise fata, privindu-l cu duioșie.

Alexandru s'apleacă spre urechea ei, dar, în loc să-i spună ceva, o sărută pe obrazul stîng.

· Sonia zîmbește și zice printre lacrimi:

— «N'am auzit, n'am înțeles nimic. Mai spune odată, dar mai tare, te rog.»

· Alexandru o sărută încă odată, lung.

— «Mi se pare», zise Sonia privindu-l cu iubire, «mi se pare că am auzit ceva, dar văd că nu-mă aud bine cu urechea asta. Spune-mi, te rog, taina la urechea astălaltă.»

Alexandru o sărută și pe obrazul drept.

Acuma Sonia ride și zice:

— «Parcă am priceput ceva; stai să vezi dacă am înțeles bine: vino cu obrazul, ba nu, vreau să zic, cu urechea mai încoace.»

Alexandru se supune, dar acum e rîndul lui să se facă «n'aude», căci zice:

— «Poftim! Acum am asurzit și eu, căci nu-mă aud nimic.

· Mai spune odată.

Sonia-l privește șiret și-l amenință cu degetul, zicînd:

— «Să vezi ce bine ai să auzi acuma!», și un sărutat lung închide gura lui Alexandru.

Trenul șuieră. Se apropie de stație. Sonia își amintește că trebuie să se dea jos, și mai sărută odată, din tot sufletul, din toată inima, pe logodnicul ei. Apoi se ridică, își întoarce pelerina, își îndreaptă pălăria, își lasă voaleta puțin, numai ca să-i acopere ochii, și se ridică. Dar Alexandru o mai roagă odată să rămînă aci, să meargă împreună la Moscova. Sonia îl sărută și tace. El o cuprinde în brațe și o sărută lung, ea cearcă să-și stăpînească emoția ce simte că o cuprinde, pune mîna pe pachet, și cearcă să plece.

— «Stăi, te rog, nu te duce!», zise Alexandru cu un accent nespus de duios și rugător. — O, te rog, stai!...

Sonia îl sărută iar, fără să zică un cuvînt, căci simte că ar izbucni în lacrimi dacă ar deschide gura, și cearcă să se desfacă din brațele lui. Ea dă din cap negativ, ca și cînd ar zice «nu se poate», iar cu o mîină ridică voaleta ca să-l mai vadă odată, și ochii îi apar strălucitori prin lacrimile ce-î staū gata să șiroiască. Ea vede fața frumoasă a lui Alexandru, devenită și mai frumoasă supt duioșia ce exprimă, și o durere fără margini îi răscolește sufletul, la gîndul că trebuie să lase atita noroc și iubire. Cu blîndeță se desface, îl sărută, și, pe cînd Alexandru cade pe canapeaua vagonului covîrșit de durerea despărțirii, ea îl privește încă odată din ușa. Toată fața ei atit de frumoasă se crispează supt durerea ce simte, ochii i se umplu din nou de lacrimi, și ea pleacă, fuge plîngînd, spre ieșirea vagonului.

Înainte de a se da jos din vagon, Sonia-și lasă voaleta și cearcă să pară

liniștită. Cu pași aproape siguri calcă din tren, și se îndreaptă fără pripă spre vagonul de lux.

În vremea aceasta, Alexandru se desmeticește, se ridică să o mai vadă, să o mai sărute încă odată, înainte de a se despărți, și iese din vagon. El vede pe Sonia ajunsă la vre-o sută de pași înainte, și o strigă:

— Sonia!

Fata se uită înapoi. Dar doi din cei puși să o supravegheze s'au luat după Sonia și-i strigă să se oprească. Fata iuțește pașii spre vagonul de lux. Polițiștii strigă: «opriți-o», «opriți-o». «Este o nebună!»...

Lumea de pe peron se îndeasă să vadă ce este. Dar fata cu pachetul în mână fuge înainte spre «vagonul de lux». Unul din polițiști scoate un revolver și trage. Fata ridică cu un gest larg pachetul în sus, și, o clipă, ea pare o statuie.

La geamul vagonului de lux apare capul «omului cărunt». Mina lui întinde un revolver spre fată. Din toate părțile se aude «opriți-o, opriți-o, opriți-o: e o nebună!».

Dar mina fetei, oprită o clipă în aer, răpede pachetul în jos, spre vagon, și o înspăimântătoare explozie aruncă totul în aer.

* * *

Alexandru, de la depărtarea în care era, a fost aruncat încolo rănit grav de violența exploziei.

Vagoanele sînt sfărîmate, și o parte a stației a căzut; din cei din vagon și din Sonia, explozia n'a lăsat decît fășii, de nerecunoscut, aruncate la distanțe enorme.

* * *

Sînt anî de cînd, într'unul din ospiciile noastre de alienați un tînăr frumos, visează, în delirurile ce are, că se va întîlni la Moscova, cu o fată care e frumoasă ca o zeiță, și cuminte, și-l iubește mai mult decît orice în lume. De cîte ori tînărul are momente de luciditate, trebuie să fie legat căci regulat încearcă să se sinucidă.

VASILE POP

CUGETĂRI

Unii se căznesc a iubi în tine iubirea ta pentru ei.

*

Mulți oameni stau în situațiile lor ca Țiganul în trăsura.

*

Cea mai bună situație e cea pe care o ai față de tine.

*

Uriașul nu e mare: e monstruos.

Reproducerea oprită.

PARTEA ÎNTĂIA

V.

În ziua aceea, Vasile Negrea se sculă mai târziu; — era și sărbătoare: *Blagoveștenii*. Se îmbracă pe gânduri, căscă plictisit de citeva ori, se pieptănă cu îngrijire în fața oglinzii și ieși puțin prin grădină.

Ziua era nouroasă și un vîntisor umed venia de la miazăzi. Pomii dădeaū drumul frunzelor în virfuri verzi de săgeți. Pe țarna proaspătă se înălțau ici-colo pilcuri de zambile pline de clopoței fragezi; pe supt zăplaz, boboci sfoși de toporași se dezvăliaū. Vasile se uita la toate pe gânduri.

Viața monotonă, aceeași azi, aceeași mină, începea să-l obosească. Vedea bine că toți se uită la el cu dragoste, totî umblă în virful picioarelor cînd doarme, toți îl ascultă cu luare-aminte cînd vorbește; dar astea nu-î mulțameaū sufletul. În armată, fiecare clipă venia cu grija ei și-l ținea pururea încordat, iar ceasurile de destindere la un păhar cu vin, *răzburările*, aveaū un farmec pe care o «cinste» obișnuită cu un prieten acum nu i-o putea aduce. Se gîndi că trebuie să facă ceva. Un om ca el, cu oarecare știință de carte, cu armata făcută, avea oarecum niște drepturi cîștigate. O funcție bunișoară l-ar mulțami; ș'atuncea, dacă s'ar ști asigurat, puțin i-ar păsa. — Ar veni apoi, după cîți va ani, ș'o însurătoare potrivită, — dar pînă atuncî mai este vreme. Nicî la ziua de minî n'ai dreptul să te gîndești, dar încă la anul ce vine... Nu e nevoie de atîtea planuri, — singure lucrurile aū să-și urmeze cursul. În orice cas, despre asta ar fi bine să vorbească serios cu bătrînul. — I se pare ciudat asta. Cu cuconu-Alecu nicî-odată n'a stat la sfat despre lucruri însemnate. Las' că nicî n'a avut vreme; ieri a fost copil, — azi s'a întors bărbat în toată firea. — Și, plimbîndu-se pe drumușoarele

nisipite, cu minile în buzunări, Negrea alunecă cu gîndul spre o mulțime de lucruri deosebite. Prin minte-î treceau parcă lucriri de-o clipă. Întoarcerea duioasă de la început; cîteva plimbări, în zilele frumoase, prin tîrgușor și afară de rohatcă, pînă la fintina lui Samson; convorbirile încete cu bătrîni la masă și după masă; cunoștințele noi și vechi peste care dăduse în prăvălia lui Trifanov; apoi madam Trifanov, o ființă așa de curioasă, o femeie așa de deșteaptă, și care totuși cîntăria marfa, încasa bani și dădea «cusur»! Ceva îl mină parcă în fiecare zi spre ființa aceasta. Avea ea un fel de *vino'ncoace* cînd zîmbia, cînd te privia, cînd îți spunea cu foc un lucru, cînd făcea o glumă dîndu-ți un păhar de vin. Toți ciți intrau în prăvălia lui Nicalai, pentru ochii ei intrau.

Gîndindu-se la ea, la privirile, la vorbele ei, Vasile zîmbia visător.

De-odată tresări. Îl striga cineva. Bătrîni se întorceau din piață.

«De ce-ai ieșit așa, Vasile dragă?, zise cuconu Alecu. E cam jilavă vremea, poți să răcești...»

— Aș! Îs deprins eă cu așa-ceva. În manevre am dormit jos și după ploaie.

— Bine, dar tot trebuie să te păzești. Ferească Dumnezeu de-o boală; atita ni-ar mai trebui!»

Tinărul trecu în ogradă. Îndarătul bătrînilor, gros îmbrăcați și cu căciulile în cap, venia moș-Costache cu tîrguelile. Într'un paner avea doi crapî negricioși cu străluciri galbui.

«Îs proaspeți, zise cuconu-Alecu, chiar acū i-a adus de la iazul Popricanilor Leizăr pescarul...»

— A! azi se mîncă pește, așa-î!; vorbi Vasile. Uitasem că azi îs Blagoveșteniile...

— Da, sărbătoare și o leacă de iarmaroc. E plin tîrgul de săteni.— Apoi iar se întoarse spre pești. — Îi vezi? Are să facă Smaranda un borș ca acela, ș'o mîncărică dulce, ceva strașnic! Iar pe unul are să mi-l umple și are să-l dea în cuptor. Știi ce bunătate? îți lingi buzele!

— Bun, zise Vasile zîmbind, tocmai mîncarea care-mi place mie...»

Intră în casă, își luă pălăria și pardesiul și ieși. Cînd trecu pe d'inaintea casei bătrînului Lunceanu, dădu cu ochii de domnișoara Tinca. Era în cerdac, într'o scurteicuță de vidră și cu grimeluta albă cu horbotă peste părul negru. Scutura, c'o pînză curată, praful de pe ferestre.

«Bună dimineța, domnișoară...»

— Bună dimineța, răspuse fata oprindu-se și lăsîndu-și în jos brațele». Apoi zîmbi cu prietenie: «Te duci să mai vezi tîrgul? E plin de oameni: s'aude de-aici cum fierb...»

— Da, mă duc să mă uit încolo și încoace...» și zîmbi și el. «Acasă chiar nici n'am ce face.

— Sigur, plictiseala ușor vine...

— Ce plictiseală? Ce plictiseală? Da' mată nu te plictisești? spune drept! He-he! crezi că eu nu cunosc pe domnișoare?»

Fata deveni serioasă:

«Nu, eu nu mă plictisesc. Viața noastră e mai strîmtă, trebuie să te mulțamești cu puțin...» Apoi iar zîmbi: «Cam neguros astăzi...

— Da, și cam umed. După amiază poate-a da soarele...» rosti Vasile cu glasul dintr'odată scăzut.

— Să dea Dumnezeu! Am o mulțime de flori care trebuie să se deschidă...»

Fața albă, ochii aveau o lumină blindă de ris.

Luî Negrea i se părea curios că la început nu știa nici-odată despre ce să vorbească, cînd se întîlnia cu prietena de odinioară a copilăriei lui... Cu toată «experiența», i se părea curioasă și sfiala pe care o simția, teama de a nu spune o vorbă care să displacă *domnișoarei*. Avea ceva fetița lui cuconu Andrieș, o privire adîncă, plină de umbră cite-odată, ca a copiilor fragezi rămași fără mame, și Vasile simția o părere ușoară de rău după visurile și jocurile ei de odinioară. Dacă ar fi găsit-o ca'n vremurile-acelea, poate i-ar fi părut mai bine.

Curînd intră în zarva uliței mari, și gîndurile acestea i se risipiră. Își făcea greu drum prin mulțimea deasă; se întorcea pe-o parte despărțind în unele locuri șirurile cu cotul; uneori se opria ca în fața unui zid. Crișmele erau pline, un murmur adînc, o suflare zgomotoasă eșia prin ușele lor deschise.

Prăvăliile păreau înnoite; pe prăjină, în cuie bătute afară, stăteau animate toate soiurile de mărfuri pestrițe: piei de opinci, sumane, abale, cizme și fierării. În mijlocul unei roate de oameni, un cunoscător cerca fiarele unui plug; în altă parte, un negustor se bălăbania cu niște femei: își striga prețul, se întorcea, le lăsa să se depărteze și le striga înapoi. Oamenii, în sumane și cu cușme, foiaș, se strecurau în șiraguri dese, grămădindu-se uni în alții. Și toți vorbeau, răcniau, se opriau o clipă, porniau iar, se strigau, plutiau într'un muget neîntreput.

În spre piață, locul se lărgia. Supt bolta vechiului rateș boieresc din capătul șiragului dughenilor de piatră, un coropcar își întinsese pe-o pînză mare toată marfa: jucării, mărgelile, cercei, inele, și felurite podoabe eftene. În fața lui se opriau mai mult grămezile de fete, priviau lung, cu mare luare-aminte, apoi îndrăzniau să arate

cu degetul un inel ori un șirag de hurmuzuri, pierdut printre celelalte grămăjuși strălucitoare.

În alt loc, guzganî albi, ori papagalî cu penele zmulte scoteau din răfturile *planele*, în care se spune norocul, câți ani trăiești și ce numere să ieai la loterie. O caterincă cînta cu jale într'o parte; la un pod, un cerșetor rumân cînta cu mîna întinsă, făgăduind raiul creștinilor milostivi; alții se tiraū pe jos prin mulțime, cu picioarele frînte, trăgîndu-se numai în mîni.

Se auziaū negustori strigînd în toate părțile: «Hai la pește proaspăt! Treizeci de bani oca de pește!» Unde te întorceai, urlau negustorii, cu niște nutre foarte amărîte, își înălțau de-asupra capetelor probele de mărfuri și cîntarele.

Negrea se întoarce. Voi să intre la Trifanov, dar nu era chip. Prăvălia gемеа de lume. De-abia putu răzbate în prag. De acolo zări pe cucoană vorbind neîntrerupt cu cei din juru-î, sunînd banii pe tejghea și dîndu-li drumul în săltar. Ea îl văzu, și fața pudrată, cu ochii mari și sprincenele frumos încondeiate, se lumină într'un zîmbet dulce. Îi dete din cap și-î arată numai din ochi necazul care o împresura.

Vasile zîmbi și el, o mai privi odată pe de-asupra capetelor, apoi se întoarce și se îndreptă spre casă. Soarele începea să se străvadă prin pînza de nori, fără strălucire, ca o tipsie de argint.

Îi era foame. Își aduse aminte de mîncările de pește și de vinul bun, bătrînesc, care-l aștepta. Grăbi pașii. Înainte de a intra în ogradă, schimbă două vorbe cu cuconu-Andrieș, care stătea, ca de obicei, în cerdac.

«După amiază nu te duci nicăiri?, întrebă bătrînul.

— Nu cred, doar de s'a îndrepta vremea.

— Mai bine șezi acasă, cucoane, — vin și eu și mai stăm de vorbă, mai bem un pahar de vin: tot e sărbătoare...

— Bine. Dar domnișoara ce mai face?

— Ce să facă? Prin casă, cu gospodăria... După amiază venim amîndoi...

— A, bun, bun. Nicî nu mă clintesc de-acasă. Poftă bună...

— La revedere, dragă, la revedere, — și bun *apetit!*»

În ziua aceia, Negrea se simți foarte vesel. Bătrîniî fură plini de haz toată vremea și-și aduseră aminte de o mulțime de *cabazlicuri* din trecut. Mai ales după ce veni și cuconu Andrieș, cu domnișoara Tinca, «fără nici-o țereimonie, cucoane, — ca la noi acasă...», moș-Grigore prinse a da drumul izvorului.

Pe măsuta din coridor, vinul profir avea o lucire lină în păhare.

Bătrînii, cu fețele rumenite și cu ochii licăritori, ascultați cu zîmbete istorisirile, și izbucneau la urmă în rîsete. Vasile stătea alături de domnișoara bătrînului Lunceanu, — lucruri vechi de copilărie îi legați într'un schimb frătesc de vorbe, cari le luminau privirile.

Deodată moș-Grigore prinse a povesti despre «miliția lui cuconu-Andrieș...»

«Asta-î de pe vremea războiului,» zise bătrînul cu un zîmbet blajin și se întoarse spre tineri. «Crezi că numai dumneata ai făcut armată? Nu, și cuconu Andrieș știe că-î aceia cazarmă. Încă dumnealui a fost ofițer în *garda-civică*, dragă!»

Amîndoi bătrînii ceilalți rîdeați : știați prea bine gluma asta...

«Într'un rînd», urmă moș-Grigore, «îi poruncește maiorul să întoarcă în loc compania... Asta era ceva foarte greu... Cum să întorci în loc de-odată o sută de oameni? Trebuia așa-ceva ca o comandă nu-î așa, cucoane-Andrieș? Bine! Se uită cuconu-Andrieș la dreapta, se uită la stînga, — în dosul rîndurilor, la vale, era un iaz. Odată, sabia sus, — și răcnește cît se poate: Cu fața spre heleş-teu!...»

Bătrînul Lunceanu rîdea încet, uitîndu-se la fetiță; cuconu-Alecu rîdea tare, hohotia, răsturnat pe speteaza jîțului. Și 'n veselie aceasta și sufletele tinerilor ~~se~~ încălziau ^{cu Cluj}.

Apoi bătrînii, cu vinul d'innainte, își începură preferansul rusesc.

În coridor era cald, dar soarele tot fără strălucire se vedea în zăpada nourilor. Și'n lumina aceea de zi închisă, pînă spre asfințit își împărțiră bătrînii cărțile, vorbind domol. Din vreme în vreme, privirile lor se strecurau spre tineri, se întorceau spre cărți, se întîlniau cu un zîmbet de înțelegere.

Acuma tăceri lungi cădeați între un șir de vorbe schimbate-și altul. Pe urmă Vasile Negrea cerca să aducă iar de față o întîmplare saă o figură cunoscută amîndurora. Totuși mai bine se simția în răstimpurile de tăcere, cînd amîndoi se uitați lung pe geamuri la mișcarea tot mai scăzută a tîrgului. Fata avea un farmec în fiecare mișcare potolită și 'n fiecare vorbă cuminte pe care o rostia din cînd în cînd.

După masă, Vasile ieși iar singur, prin tîrgul golit. La Trifanov, oaspeții obișnuiți «se înființaseră» în pâr la tejgheaua în dosul căreia stăpînia cucoana Lucia. Vorbă multă, politică la cataramă, vin foarte bun, — și Vasile se simți încălzit și începu a vorbi dînd din mîni, ridicînd și scoborînd păharul. Cucoana Lucia îi strecura priviri arzătoare pe supt sprîncenele frumos încondeiate. Și el încerca un fior de plăcere, ducea păharul la buze și-l deșerta încet, cu ochii pe jumătate închiși îndreptați spre madam Trifanov, care zîmbia, zîmbia foarte dulce.

Și tîrziu, noaptea, după ce se întoarse pe gînduri, bocănind pe pietriș, printre casele negre, Vasile găsi pe frate-său Mihaî încă treaz, citind la masă, în lumina lămpii.

«Ce cetești tu, Mihăluță? întrebă el, așezîndu-se pe-un scaun.

— *Coliba lui moș-Toma*, răspuse băiatul ridicînd ochi luminoși de deasupra cărții.

— Îți place?

Daaa.... strașnic, bădie!... Și mată ai cetit-o?

— Am cetit-o eū...», răspuse încet Negrea, apoi căzu pe gînduri, cu capul răzimat în palma dreaptă, cu cotul pe masă.

După un răstimp, se sculă tăcut și începu a se dezbrăca. Se uită la frate-său și întrebă, căscînd:

«Tu nu te culci?...»

Liceianul oftă, se lăsă pe spătarul scaunului și-și duse pumnii la ochi:

«Ba da, mă culc și eū...»

Îndoi foaia unde se oprise, închise cartea, — apoi ridică brațele împreunate de-asupra capului și se frîse din șele, gemînd încet. Se dezbracă și el și se așază în pat în capul oaselor.

Negrea se întoarse supt plapomă pe-o coastă:

«Da' știi că te-ai făcut mare?», zise el băiatului.

Mihaî începu a rîde:

«Sigur că m'am făcut mare. Anul ăsta intru în cursul superior...»

— Și de cînd cetești așa, cărți?...»

— De anul trecut. Mi le împrumută țafa Tinca.

— Cine?

— Țafa Tinca a lui moșu-Andrieș. Ea are un dulap plin...»

Negrea tăcu o bucată de vreme, gîndindu-se. Simția ș'o dorință, ș'o plăcere să vorbească cu un frate care pînă mai erî era un *picîu* cu pantaloni scurți, și care acuma mai-mai îl ajungea. Parcă făcea o descoperire, și-și simția sufletul mulțămît.

Începu să-l întrebe despre o mulțime de lucruri. Băiatul rîdea, se aprindea și povestea foarte frumos. Vorbia despre colegi, de profesori, de întîmplări felurite. Și 'n musica glasului acestuia plăcut Negrea simția cum vine oboseala somnului.

Într'un timp se făcu tăcere. Băiatul rămăsese gînditor, cu ochii duși. Se auzi ca dintr'o adîncă depărtare pendula din odaia de-alături bătînd rar și ușor douăsprezece ceasuri.

«Bădie, — bădie!, rosti Mihaî.

— Ce-i? întrebă, cu glas încet, Vasile.

— De cînd ai venit, mată ai fost vre-odată la țintirim?

— Hm... de ce?

— Eu am fost erî cu țața Tinca...

— Da. Ei?

— Am sămănat flori și pe mormîntul mamei!..»

O înduioșare se strecură prin pieptul lui Negrea; voi să răspundă ceva, dar somnul îl învingea clipă cu clipă. Vorbele domoale ale lui Mihaî îi ajungeau la urechi cu totul slăbite.

De odată i se păru că s'a stins lumina, ca suflată de vînt. — Și adormi.

(Va urmă.)

MIHAIL SADOVEANU.

CRONICĂ

Într'un volumaș de 79 de pagini, aș apărut la Arad «Poesiile» d-nei Maria Cioban. O parte din ele era cunoscută și din reviste. Adecă partea cea mai bună, povești alcătuite în versuri lungi, puternice și destul de armonioase. Cei ce le-aș cetit, aș căpătat o bună idee despre talentul scriitoarei. În culegerea de astăzi se mai găsesc însă multe bucăți de lorică subiectivă, foarte slabe, fiindcă nu e aici nici adevărata naivitate, nici cugetarea originală, care singure pot asigura izbînda în acest gen. În aceste versuri scurte, nici limba nu mai e aceeași ca în poveștile versificate. Singura cu totul bună e cea care deschide cartea.

D-na Cioban, care a tipărit și sfaturi foarte folositoare către școlărițele sale — căci e profesoară și, mi se spune, o profesoară foarte bună —, poate găsi în aceste observații, pe care de sigur că i le vor face și alții, o îndreptare pentru însușirile sale poetice, foarte reale. A povesti, deocamdată, a ceti și a se observa mult, pentru a se putea încerca apoi pe terenul liric, dacă-i place să-l străbată din nou.

*

În «Revista idealistă», o foarte frumoasă poezie de d. Gh. Silvan: moartea unui ostaș. Pentru ce se rătăcește atunci acest scriitor pe alte terenuri?

*

Poesii de Corneliu Moldoveanu, în «Literatură și artă romînă».

*

Supt titlul de «Biblioteca Victoriei», tipografia cu acest nume, din Șimleul Silvaniei, tipografie care scoate și «Gazeta de Duminecă», a început a da la iveală broșurile pentru popor, frumos tipărite și împodobite cu o copertă bine ilustrată. Cel d'întăiu număr e, cum se și cuvenia, din bogăția de scrieri poporane a bietului I. Pop Reteganul, răposat dăunăzi. Se chiamă «Povești alese», dar nu sint *povești*, ci «povestiri», și nici povestiri fără alt scop, ci pilde, parabole pentru sătenii. Ele vreaș să-i dezberere de o sumă de păcate și să li împartă învățături bune pentru felul lor de viață și gospodăria lor.

Ministeriul nostru de Instrucție și societatea «Steaua», care nemeresc așa de rar cu bibliotecile lor pentru luminarea poporului, ar trebui să ceară din această cărțuică mii și mii de exemplare, pentru a le răspîndi la sate.

Dar și cărturarii se pot folosi de această scriere. Ea e alcătuită așa de firesc și senin, încît e o plăcere s'o străbați. Pe lângă aceasta, ea dă știri cu totul nouă și pline de interes despre viața românească din unele părți (Banat, Ardeal, Bucovina). Multe cuvinte necunoscute se întîmpină la fiecare pas, și atîtea dintre ele pot fi prinse în curentul, încă prea sărac, al limbii literare.

*

Broșura d-lui Spiru C. Haret, «Chestia țărănească», are întăi marea însemnătate că vine, nu de la un cugetător sau scriitor izolat, ci de la un om politic de partid, care a fost și va mai fi ministru. Probabil că manuscriptul a fost cunoscut și de factori mai influenți din partidul liberal. Aceasta poate da nădejdi mari.

Ceia ce propune d. Haret e de mult în gîndurile și inimile noastre, ale cîtorva cărturari cari vedem interesele mari ale neamului de-a dreptul, și nu prin vîlul intereselor de partid. Fără să se jertfească marea proprietate, d. Haret ar vrea să asigure pe deplin țeranului situația de proprietar și arendaș, să-l puie la adăpostul stoarcerilor, abuzurilor și nenorocirilor. D-sa e de părere să se creeze o bancă țărănească, să se fixeze maximul cu care se poate arenda pămîntul (după regiuni și pentru un număr de ani mîrgenit), să se suprimе multe forme zădarnice ale administrației, să se creeze «judecători itineranți», ca aceia cari străbăteau satele în Anglia evului mediu.

Ceva din aceste măsuri se va îndeplini, și va fi bine și frumos. Dar viitorul tuturor atîrnă de două mari schimbări, cu enunțarea cărora ar fi fost natural să înceapă și să se mîntuie broșura. Țeranul trebuie să vadă, să înțeleagă, să știe și să voiască. «Nimic fără școală» e cel mai mare adevăr și, dacă aș fi regele Carol I-iu, în loc să fiu unul din credincioșii săi supuși cărora Dumnezeu li-a cruțat acest păhar, aș găsi mijlocul să țin douăzeci de ani de zile ca Ministru de Instrucție pe acela care cunoaște și iubește mai mult școala satelor, adecă pe însuși d. Haret. Iar, al doilea, ni trebuie o administrație capabilă și cinstită.

Dar s'a născut patriotul care să ni-o dea pe aceasta? Și vom vedea oare acea clipă de neasămănat noroc: *stabilitatea*, adecă peirea partidelor de căpătuială, tuturor partidelor de exploatare, bandelor de gheșeft — liberal și conservator —, care ele ne-au adus unde sîntem?

*

Academia Romîna a primit Vinerea trecută ca membru de onoare pe venerabilul septuagenar d. Ștefan Greceanu, care la o vrîsta ca aceia găsește răgaz să cetească și să adauge zilnic opera vieții sale, Genealogia familiilor muntene. D. Greceanu a intrat în Academie, aducînd, după buna datină, daruri, daruri științifice.

N. IORGA.